

УДК 342.5:321:340.12

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i4\(29\).428](https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i4(29).428)**Ю. С. Кононенко***orcid.org/0000-0003-3703-7774*

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

С. В. Джолос*orcid.org/0000-0002-0001-5523*

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ДЕРЖАВНА ВЛАДА ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ

Постановка проблеми. Державно-політичні явища мають давні витоки та багату досвідом історію утворення, існування та функціонування. Водночас дотепер залишаються вельми неоднозначними питання щодо сутності державної та політичної влади, а також основних засад їх співвідношення та взаємодії.

Аналіз досліджень і публікацій. Загалом, проблемам державної і політичної влади присвячено праці багатьох мислителів давнини і сучасності, серед яких насамперед варто назвати таких авторів, як: М. Байтін, Ж. Боден, М. Вебер, Т. Гоббс, І. Жаровська, Л. Каск, А. Кім, С. Ковальчук, А. Кормич, І. Креста, Н. Крестовська, Б. Кухта, Л. Матвеева, Ю. Оборотов, П. Рабінович, Г. Шершеневич та ін.

Формулювання цілей статті. У межах цієї статті нам би хотілося: а) з'ясувати сутність і основні засади співвідношення і взаємодії державної та політичної влади; б) окреслити ество монополії на законне насильство як однієї з найголовніших рис держави; в) виявити властивості, що якісно відрізняють державну владу від політичної; г) вказати на виключні прерогативи державної влади; г) застерегти від підміни влади політичної владою державною (що веде до тоталітаризму) та від підміни влади державної владою політичною (що веде до анархії) тощо.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, існує безліч різновидів влади – політична, економічна, духовна, інформаційна, військова, батьківська, господарська, технічна (технократія), влада інтелектуальної еліти (мерітократія) тощо [1, с. 154]. Традиційно вважається, що універсальними джерелами влади були і є сила, гроші, знання [2, с. 75].

З очевидних причин у межах цієї статті нас цікавить передусім влада державно-політичного характеру.

Варто зауважити, що проблемам сутності, взаємодії та співвідношення таких категорій, як «влада», «публічна влада», «суспільна влада», «політична влада», «державна влада», було при-

свячено праці багатьох дослідників, Проте слід визнати, що й досі немає однозначності щодо розуміння зазначених категорій.

Л. Каск зауважує, що влада в родовому суспільстві була «публічною», а «державну» владу можна назвати «суспільною» [3, с. 26–37].

А. Кім зазначає, що «<...> суспільна і публічна влада не тотожні; тотожними ж є публічна та державна влади, народжені політичними відносинами» [4, с. 65].

М. Байтін стверджує, що «політична, державна влада є різновидом суспільної, публічної влади» [5, с. 134].

У свою чергу, молода дослідниця С. Ковальчук резонно стверджує, що часто «публічна влада розглядається як синонім державної та політичної влади» [6, с. 48].

Необхідно констатувати, що «політика – це мистецтво здійснювати спільні справи, співіснувати громадою, керувати державою-полісом, або певний спосіб реалізації її цілей» [7, с. 337].

Поняття «політика» тісно споріднене з поняттям «поліс» (від грецького *polis* – «місто-громада-державна») як специфічною формою політичної та соціально-економічної організації суспільства, що була поширена в Античній Греції та Римі, включала місто, його громадян та прилеглі поселення [8, с. 336].

Зауважимо, що античні міста-поліси навряд чи можна вважати повноцінними державами в сучасному розумінні – вони радше являли собою децю середнє між карликовими державами, державо-подібними утвореннями й інституціями місцевого самоврядування.

Можна сказати, що до числа суб'єктів політики відносяться не тільки державні органи, але й органи місцевого самоврядування, а також інші політичні інститути, зокрема різні соціальні групи, індивіди, що мають власні та групові цілі й інтереси [7, с. 337], громадяни, політичні партії, громадські організації та рухи, профспілки, держава тощо [9, с. 96].

Багатоманітність суб'єктів політики вказує на той факт, що політика та політична влада можуть існувати та реалізовуватися не тільки за допомогою держави, звідки впливає той факт, що «політична влада» і «державна влада» є різними категоріями.

І. Креста вказує на те, що політична влада – це сукупність механізмів і засобів визначального впливу політичних суб'єктів, насамперед держави, на поведінку соціальних спільнот, організацій із метою управління, координації, узгодження, підпорядкування інтересів усіх членів суспільства (чи їх більшості) єдиній політичній волі шляхом переконання чи примусу. Політична влада є ядром політичної системи суспільства, її організуючим та регулятивно-контрольним началом. Політична влада має такі характерні ознаки: а) верховенство, тобто обов'язковість її рішень для всього суспільства, інших видів влади; б) загальність, тобто публічність, що означає дію політичної влади на основі права від імені всього суспільства; в) легальність у використанні сили й інших засобів владарювання в межах країни; г) моноцентричність – існування загальнодержавного центру (чи системи владних органів) ухвалення рішень; г) найширший спектр використовуваних засобів для здобуття, утримання та реалізації влади. Водночас дослідник зазначає, що політична влада буває політико-державною чи політико-недержавною (влада політичних партій, суспільно-політичних організацій та рухів, органів місцевого самоврядування) [10].

На нашу думку, наведені вище ознаки політичної влади більшою мірою характерні не стільки для політичної влади загалом, скільки для основного її різновиду – державної влади, адже, скажімо, важко погодитися з думкою про те, що такі риси, як «верховенство», «загальність», «моноцентричність», «найширший спектр засобів», мають бути властивими суб'єктам політико-недержавної влади (політичні партії, організації, рухи, органи місцевого самоврядування).

У свою чергу, П. Рабінович зазначає, що «державна влада – це вид публічної політичної влади, що здійснюється державою та її органами, здатність держави підпорядковувати своїй волі поведінку людей та діяльність об'єднань, що знаходяться на її території». Від інших видів влад вона відрізняється за такими ознаками: а) у кожній країні існує тільки одна державна влада, а інших різновидів соціальної влади – чимало; б) державна влада поширюється на всіх членів суспільства, а інші влади – лише на певну його частину; в) тільки державна влада може розв'язувати загальносуспільні проблеми, інші ж – вирішують справи, що стосуються зазвичай тільки частини суспільства; г) державна влада має у своєму розпорядженні такий специфічний апарат (механізм) для здійснен-

ня своїх завдань і функцій, якого не мають інші влади; г) тільки державна влада встановлює формально обов'язкові для всього населення загальні правила поведінки – юридичні (правові) норми; д) лише державна влада характеризується суверенністю (суверенітетом), тобто верховенством, повнотою, неподільністю, самостійністю, формальною незалежністю від влади будь-якої організації (або особи) як у даній країні, так і за її межами [11].

Конкретизуючи та доповнюючи наведений вище перелік ознак державної влади, що відрізняють її від інших видів політичної влади, на нашу думку, варто вказати на таке:

1. Державна влада формує, виражає та намагається реалізувати державний інтерес.

2. Державна влада має виключне право (монополію) на законне насильство (державний примус).

Варто зауважити, що політична сила – найдавніше й найважливіше джерело влади, водночас наказ як вияв сили є старшим, навіть порівняно з мовою, адже, як влучно зауважив Е. Канетті, не знаючи мови, тварини, зокрема собаки, усе-таки розуміють мову наказу [12, с. 341]. Отже, маємо всі підстави стверджувати, що виокремлення людини із тваринного світу, утворення людської цивілізації та розвиток мови (яка, у свою чергу, сприяла розвитку абстрактного мислення та формуванню розуму) відбулися саме завдяки владі, політичній силі, наказам та потребі їх уточнення, за допомогою яких прадавнє суспільство набуло згуртованості й організованості.

Зазначимо, що з насильством пов'язане виникнення, буття та призначення держави: держава виникає із завоювання одних племен (народів) іншими чи з підкорення одних соціальних груп іншими (як про це каже теорія насильства Шан Яна, К. Каутського, Л. Гумпловича та Є. Дюрінга [9, с. 32]); держава тримається на апараті насильства (армія, поліція тощо), що захищає її від зовнішніх та внутрішніх ворогів – іноземних загарбників та злочинців; зрештою, насильство є сенсом діяльності держави, адже ним вона забезпечує певне суспільство від насильства з боку суб'єктів, неправомочних його чинити, тобто забезпечує мир, безпеку і порядок. Отже, справедливе і виправдане державне насильство є великим благом, а не злом.

Витоки державної монополії на насильство простежуються у праці Ж. Бодена «Шість книг про державу» (1576 р.) [13], книзі Т. Гоббса «Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і цивільної» (1651 р.) [14], а сама ця ідея знаходить довершений виклад у праці М. Вебера «Політика як покликання та професія» (1919 р.) [15], де М. Вебер зазначає, що держава – це те людське співтовариство, яке всередині певної території успішно претендує на монополію легітимного фізичного насильства [16, с. 645].

Зауважимо, що монополія державної влади на застосування насильства означає, що жоден інший суб'єкт не має права вдаватися до нього (окрім випадків необхідної оборони чи діянь, спрямованих на затримання злочинця, відповідно до чинного законодавства). У протилежному випадку, як сказав би Т. Гоббс [14], відбувається повернення до додержавного хаосу, «війни всіх проти всіх», унаслідок розірвання суспільного договору, за яким народ утворив державу, зрікся безмежної природної свободи на її користь та передав правителю право на насильство для забезпечення миру, порядку і добробуту.

Зазначимо, що т. зв. право на необхідну оборону від дій органів держави (наприклад, поліції) є нонсенсом, оскільки підриває основи правопорядку та, за умови його визнання, давало б можливість злочинцям законно чинити опір працівникам правоохоронних органів, коли ті намагаються їх затримати після вчинення злочину, що, загалом, означало би повну безкарність і розгул злочинності.

Нагадаємо, що ст. 37 Конституції України встановлює, що «політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань» [17]. Тому, наприклад, діяння, подібні до перестрілки в Мукачевому 11 липня 2015 р. «Правого сектора» з поліцією (з використанням автоматів, гранатометів та кулемета!), за жодних обставин не повинні знаходити підтримку суспільства та мають бути засуджені як судовими органами, так і громадською думкою. Не має значення, через що виник такий збройний конфлікт, адже, навіть якщо діяльність органів влади, можливо, іноді є досить неоднозначною, а їхній авторитет – невисоким, головне, щоби монопольне право на насильство залишалося за державою. Тому держава повинна жорстко прискіпати будь-які посягання з боку інших суб'єктів на своє виключне право на насильство, адже без цього видається неможливим саме збереження й існування державності.

3. Державна влада є представником народу певної держави.

4. Державна влада є первинною щодо інших суб'єктів політичної влади, оскільки всілякі політичні партії, організації, місцеве самоврядування тощо можуть існувати та діяти лише з волі держави (наприклад, у тоталітарній чи абсолютистській державі вони можуть бути відсутні).

5. Державна влада є універсальною, тобто стосується всіх осіб на всій своїй території, має змогу регулювати всі чи принаймні більшість сфер життя, здатна поширювати свій вплив і поза межами своїх кордонів за допомогою міжнародних відносин та політичної, військової, економічної, культурної, релігійної, інформаційної, ідеологічної й інших видів експансії.

6. Держава створює право, адже саме вона вирішує, які соціальні норми захищати, а які не захищати державним примусом у межах своєї території.

7. Ураховуючи, що творцем права є держава, традиційно, до настання епохи постмодерну, уважалося, що державна влада не може бути неправою в заходах своєї внутрішньої політики, але сьогодні цей принцип зведено до презумпції правомірності діянь влади та презумпції правильності виданих нею нормативно-правових актів.

8. Державна влада (незважаючи на її функціонально-організаційний поділ) єдина в межах певної держави.

9. Державна влада як утілення та відображення держави гідна увійти до історії, тобто посісти істотне місце в контексті буття людства, на відміну від інших видів політичної влади, вплив яких часто характеризується тимчасовістю і мізерністю.

10. Держава покликана та здатна згуртувати суспільство своєю мудрою економічною та культурною політикою.

Щодо цього Ю. Оборотов зазначає, що державі може бути притаманна настільки грандіозна функція, як створення нації, виразником й уособленням якої вона є: справді, радше держава формує народ, а не навпаки, адже саме вона сприяє гармонізації інтересів, стимулюванню об'єднання і дозрівання народів [18, с. 10].

Тож, для забезпечення єдності та згуртування суспільства держава повинна сприяти консолідації народу, проводити ефективну економічну політику щодо формування спільних господарських інтересів та зв'язків між регіонами.

11. Державна влада має, уособлює та здійснює державний суверенітет.

Зазначимо, що, відповідно до вчення видатного французького мислителя епохи Ренесансу, Жана Бодена, суверенітет є основною ознакою держави та являє собою «абсолютну і постійну владу держави», «велич», «найвищу владу розпоряджатися» [13, с. 689–695]. У свою чергу, Г. Шершеневич зазначає, що державній владі притаманні такі властивості, як єдність, самостійність, незалежність, верховенство, необмеженість і неподільність [19, с. 214–221]. Тож, зрозуміло, що суверенна державна влада є абсолютною, постійною, верховною, єдиною, самостійною, незалежною, необмеженою і неподільною, на відміну від інших видів політичної влади, які не мають таких властивостей.

Варто зазначити, що кожний різновид політичної влади займає певну «нішу» у політичній системі суспільства, для чого, власне, він й існує, щоби виконувати відповідні функції. Тож, як вчить Жан Боден, виключними прерогативами верховної державної влади є право: а) видавати і скасовувати закони; б) оголошувати війну й укладати мир;

в) призначати вищих посадовців; г) здійснювати верховне судочинство; г) здійснювати помилування; д) карбувати монету; е) встановлювати еталони міри і ваги; е) стягувати податки [20, с. 55].

На протипагу зазначеним вище властивостям державної влади, інші види політичної влади (влада політичних партій, рухів, організацій, місцевого самоврядування, профспілок, окремих політиків тощо) характеризуються таким:

1. Є похідними від державної влади, тобто їх існування залежить від їх визнання (реєстрації) компетентними державними органами, а обсяг прав – від волі держави.

2. Жодна політична влада, крім державної, не має права застосовувати насильство.

3. Недержавна політична влада не має універсального характеру та має вельми вузьку сферу дії, чітко визначену державою.

4. Недержавна політична влада розподілена між багатьма суб'єктами, компетенція кожного з яких стосується не всього суспільства, а лише окремих його частин чи соціальних груп.

5. Діяльність суб'єктів недержавної політичної влади може суперечити волі держави та мати відверто протизаконний характер (наприклад, намагання певної політичної сили вчинити державний переворот, захопити владу тощо).

6. Недержавні суб'єкти політичної влади не мають виключних прерогатив, оскільки, скажімо, повноваження однієї партії цілком можуть бути реалізовані іншою, як це звичайно й трапляється в державах із дво- чи багатопартійною системою.

7. Недержавна політична влада не створює права, навпаки, має підкорятися йому.

8. Недержавна політична влада може бути в опозиції до державної політичної влади.

9. Недержавна політична влада, здійснювана багатьма суб'єктами, може призводити до деструктивних тенденцій у суспільстві (і тут якраз актуалізується роль держави, яка примусом чи переконанням має тримати суспільство в єдності та покорі, а також сприяти його процвітанню).

Отже, необхідно зазначити, що державна влада та політична влада є різними явищами. Водночас державна влада являє собою частину політичної влади, яка перебуває в руках панівного «режиму», здійснюється органами державної влади, визначає діяльність держави в певний період (що, в ідеалі, має відповідати інтересам держави) та володіє монополією на законне застосування насильства.

Необхідно мати на увазі, що підміна державної влади політичною, як і тотальне одержавлення політичної влади, криють у собі велику небезпеку.

У першому випадку, коли влада держави та її виключні прерогативи починають здійснюватися іншими суб'єктами політичної влади (політичними партіями, організаціями, рухами, органа-

ми місцевого самоврядування, окремими харизматичними лідерами чи особами тощо), – маємо анархію, за якої будь-хто може застосовувати насильство, чинити розправу і суд (самосуд), законність і правопорядок фактично відсутні, замість сили права панує право сили, що, зрештою, веде суспільство до самознищення.

У другому ж випадку – коли вся повнота політичної влади набувається державою (правителем, державними органами) – маємо тоталітарну диктатуру, за якої держава контролює всі сфери життя суспільства, має безмежну владу, зосереджує у своїх руках усі важелі управління та спостерігається повна відсутність будь-яких недержавних інституцій і опозиції, що призводить до вседозволеності владарюючих, зникнення стимулів краще працювати на благо суспільства та відсутності будь-яких чинників обмеження їхньої сваволі, тобто до створення тиранічної деспотії.

Отже, для забезпечення належного балансу та взаємодії державної і політичної влади необхідне глибоке розуміння їхнього ества, сутності та призначення, а також чіткий розподіл їхніх повноважень за збереження за державою її природних виключних прерогатив відповідно до давньої римської мудрості: “Quod licet Jovi, non licet bovi” («Що дозволено Юпітеру, то не дозволено бичу»).

Отже, у результаті проведеного дослідження ми дійшли таких **висновків**:

1. Державна та політична влада є різними явищами. Проте державна влада – це основний різновид політичної влади, що перебуває в руках панівного «режиму», здійснюється органами державної влади, визначає політику держави в період свого правління (яка, в ідеалі, має відповідати інтересам держави) та володіє монополією на законне насильство.

2. Державна набуває право на насильство в результаті суспільного договору, за яким народ зрікається безмежної свободи на користь держави та наділяє її виключним правом на насильство для забезпечення миру, порядку та добробуту.

3. Головною рисою державної влади є монополія на законне застосування насильства, водночас насильство є джерелом утворення держави, знаряддям її панування та тим благом, що забезпечує суспільство від насильства з боку неуповноважених суб'єктів, зокрема зовнішніх ворогів і злочинців. Тож, справедливе і виправдане державне насильство є благом.

4. Основні властивості, що якісно відрізняють державну владу від політичної, такі: а) державна влада покликана служити державному інтересу, на відміну від влади політичної, різні види якої можуть служити інтересам різних суб'єктів політики, як-от політичні партії, рухи, організації, місцеве самоврядування, соціальні групи, окремі політики та харизматичні лідери тощо; б) державна

влада має виключне право (монополію) на законне насильство (державний примус); в) державна влада представляє весь народ певної держави, зокрема й на міжнародній арені; г) державна влада є первинною щодо інших видів політичної влади, сама можливість існування яких залежить від волі держави; г) державна влада має універсальний характер, тобто стосується всіх питань і осіб у межах контрольованих нею територій; д) держава створює право (усі інші – підкорюються йому), адже саме вона обирає, які норми будуть захищені її примусом та надає їм загальнообов'язковості; до того ж первинність держави щодо права доводиться й тим, що чинність певного національного права поширюється тільки на територію, контрольовану відповідною державою; е) слушною є думка про те, що держава як творець права не може бути неправою чи діяти незаконно, а якщо певні посадовці порушують закон, такі діяння варто розуміти як сваволю окремих чиновників, а не проступок держави; є) державна влада є єдиною в межах певної території, незважаючи на її організаційно-функціональний розподіл; ж) державна влада може і повинна згуртувати суспільство за допомогою мудрої економічної та культурної політики, яка має ґрунтуватися на розвитку господарських та інших зв'язків між територіальними утвореннями держави та формуванні взаємної зацікавленості регіонів; тоді як діяльність інших видів політичної влади іноді буває спрямована на роз'єднання; з) державна влада здійснює історичні діяння, на відміну від активності інших суб'єктів політичної влади, що зазвичай мають мізерне значення в контексті світової історії; и) держава уособлює, має та здійснює державний суверенітет, що передбачає абсолютність, постійність, верховенство, єдність, самостійність, незалежність, необмеженість і неподільність державної влади; і) державна влада має виключні прерогативи (монополія на насильство, утворення та використання апарату насильства, право війни і миру, законодавство, правосуддя, верховне владарювання, стягнення податків, емісія грошей, статус традиційного й основного суб'єкта міжнародного права тощо).

5. Підміна державної влади політичною владою неприпустима, оскільки веде до анархії, хаосу та знищення суспільства і держави, тоді як одержавлення всієї повноти та розмаїття політичної влади веде до тоталітаризму, що не загрожує існуванню держави і суспільства, хоча часто робить їхнє життя нестерпним. Тож, держава повинна володіти виключними прерогативами, що впливають з її сутності, та, у свою чергу, повинна забезпечити можливість нормального існування інших видів політичної влади.

Перспективні напрями розроблення цієї проблематики ми вбачаємо в подальшому дослідженні сутності політичної та державної влади,

історико-політичних засад їх формування та функціонування, а також у визначенні чіткого переліку виключних прерогатив суб'єктів як державної, так і політичної влади.

Література

1. Жаровська І. Правові підходи до встановлення місця публічної влади у контексті соціальної влади. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С. 153–159.
2. Кухта Б. Влада. Політична наука. *Словник: категорії, поняття і терміни* / Б. Кухта та ін. ; за ред. Б. Кухти. Львів : Кальварія, 2003. С. 74–75.
3. Каск Л. О признаках государства. *Правоведение*. 1963. № 1. С. 26–37.
4. Ким А. Государственная власть и народное представительство в СССР. Томск, 1975. 216 с.
5. Байтин М. Государство и политическая власть. Саратов, 1972. 239 с.
6. Ковальчук С. Проблема визначення поняття публічної влади в теорії держави і права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2018. № 1. С. 47–51.
7. Кухта Б. Політика. *Політична наука. Словник: категорії, поняття і терміни* / Б. Кухта та ін. ; за ред. Б. Кухти. Львів : Кальварія, 2003. С. 337–338.
8. Кухта Б. Поліс. *Політична наука. Словник: категорії, поняття і терміни* / Б. Кухта та ін. ; за ред. Б. Кухти. Львів : Кальварія, 2003. С. 336.
9. Крестовська Н., Матвеева Л. Теорія держави і права: Елементарний курс. 2-ге вид. Харків : Одиссей, 2008. 432 с.
10. Креста І. Політична влада. *Юридична енциклопедія*. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2002. Т. 4 : Н – П. URL: http://leksika.com.ua/14430309/legal/politichna_vlada (дата звернення: 30.01.2020).
11. Рабинович П. Державна влада. *Юридична енциклопедія*. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. URL: http://leksika.com.ua/10701026/legal/derzhavna_vlada (дата звернення: 30.01.2020).
12. Кухта Б. Політична сила. *Політична наука. Словник: категорії, поняття і терміни* / Б. Кухта та ін. ; за ред. Б. Кухти. Львів : Кальварія, 2003. С. 341.
13. Боден Ж. Шесть книг о государстве. *Антология мировой политической мысли* : в 5-ти т. Москва : Мысль, 1999. Т. 2. С. 689–695.
14. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. Москва : Мысль, 2001. 478 с.
15. Монополія на насилля. *Вікіпедія* : вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Монополія_на_насилля (дата звернення: 30.01.2020).
16. Вебер М. Избранные произведения / сост., общ. ред. и послесл. Ю. Давыдова ; предисл. П. Гайденко. Пер. с нем. Москва : Прогресс, 1990. 808 с.
17. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
18. Оборотов Ю. Современное государство : основы теории : учебный курс. Одесса : Астропринт, 1998. 132 с.
19. Шершеневич Г. Общая теория права. Москва : Издание Бр. Башмаковыхъ, Типо-литография Т-ва И.Н. Кушнеревъ и Ко, 1911.
20. Кормич А. Історія вчень про державу і право : навчальний посібник. Київ : Правова єдність, 2009. 312 с.

Анотація

Кононенко Ю. С., Дзолос С. В. Державна влада як різновид політичної влади. – Стаття.

У статті з'ясовано сутність, основні засади співвідношення і взаємодії державної і політичної влади. Окреслено ество монополії на законне застосування насильства як однієї з визначальних рис держави. Виявлено властивості, що якісно відрізняють державну владу від політичної. Вказано на виключні прерогативи державної влади. Зроблено застереження стосовно небезпеки зазіхання політичної влади на виключні прерогативи державної влади, а також стосовно небезпеки одержавлення всієї повноти та багатоманітності політичної влади тощо.

Автори дійшли висновку, що державна влада – це основний різновид політичної влади, що перебуває в руках панівного «режиму», здійснюється органами державної влади, визначає політику держави в період свого правління (яка, в ідеалі, має відповідати інтересам держави) та володіє монополією на законне насильство. Головною рисою державної влади є монополія на законне застосування насильства, водночас насильство є джерелом утворення держави, знаряддя її панування та тим благом, що забезпечує суспільство від насильства з боку неуповноважених суб'єктів, зокрема зовнішніх ворогів і злочинців. Тож, справедливе і виправдане в розумних межах державне насильство є благом.

Автори дійшли висновку, що основними властивостями, що якісно відрізняють державну владу від політичної є: служіння державному інтересу, виключне право на законне насильство, представництво всього народу, первинність, універсальний характер, створення права державою, єдність державної влади в межах певної території, згуртованість суспільства державою, належність державі суверенітету та виключних прерогатив тощо. Підкреслено неприпустимість злиття державної та політичної влади.

Ключові слова: державна влада, політична влада, монополія на насильство, виключні прерогативи держави, суверенітет.

Summary

Kononenko Y. S., Dzholos S. V. State authority as a type of political power. – Article.

The article deals with the essence and basic principles of the relation and interaction of state authority and political power. The nature of the monopoly on legal violence, as one of the main features of the state, is outlined. The properties, that distinguish state authority from political power, are revealed. The exclusive prerogatives of state power were indicated. Warnings have been made regarding the dangers of political power encroachment on the privileges of the state power (leading to anarchy) and regarding the state obtaining of all the fullness and diversity of political power (leading to totalitarianism), etc.

The authors came to the conclusion, that state power is the main kind of political power, that belongs to a certain «regime» during the period of its ruling, is exercised by state organs, determines the state's policy during its rule (which, ideally, should correspond to the interests of the state) and has a monopoly on legal violence. The main feature of state power is the monopoly on the lawful use of violence. The violence is at the same time a source of state formation, an instrument of its domination and a factor, that protects society from the violence of unauthorized subjects, including external enemies and criminals. Therefore, just and justified state violence is a boon.

The authors conclude, that the main features, that qualitatively distinguish state authority from political power are the following: state serves to the interests of society, state has the exclusive right on legal violence, state represents the whole nation, state has the primary and universal character among other subjects of political power, state creates the law, the only one state power exists on a certain territory, the state unites society, state has sovereignty and exclusive prerogatives, etc. The inadmissibility of merging of state and political power is emphasized.

Key words: state authority, political power, monopoly on violence, exclusive prerogatives of state, sovereignty.